

Samarbeid for økt brannsikkerhet

Årsrapport 2021

Dødsbranner i Norge 2021:

- 41 personer omkom i totalt 35 dødsbranner
- I 32 av dødsbrannene var det bare én omkommet
- Det var 23 menn og 18 kvinner som døde
- 15 av de omkomne var over 70 år
- 12 av de omkomne ble funnet i arnestedsrom, rommet som brannen startet i
- Politiet har foreløpig (januar 2022) konstatert årsak i 9 av dødsbrannene.
Disse er levende lys, røyking, annen åpen ild, påsatt og elektrisk årsak
- I 9 av tilfellene er det kjent at den omkomne mottok hjemmetjenester
- I 6 av tilfellene er det kjent at dødsbrannen har skjedd i bolig tildelt av kommunen
- I 15 av brannene er antatt arnested stue
- Omkomne i alle fylker i 2021. Antall fordelt på fylke:
 - 1 i Agder
 - 7 i Innlandet
 - 5 i Møre og Romsdal (Totalt tre branner hvor to av brannene hadde to omkomne)
 - 7 i Nordland (5 av dem i samme brann)
 - 5 i Oslo
 - 2 i Rogaland
 - 2 i Troms og Finnmark
 - 2 i Trøndelag
 - 1 i Vestfold og Telemark
 - 3 i Vestland
 - 6 i Viken

Innledning

Brannåret 2021 startet med en dødsbrann som fikk mye oppmerksomhet da fire barn og en voksen omkom i en hyttebrann på Andøya. Politiet klarte ikke å finne årsaken til denne brannen. Heldigvis er det er sjelden mange omkommer i en og samme brann. Grunnen til det er at både bygningsregelverket og brannregelverket har endret seg i takt med at myndighetene har lært av tidligere branner med mange omkomne.

De fleste som omkommer i brann dør i egen bolig. For å forebygge dødsbranner er det derfor viktig å komme inn i personens bolig, og sette inn tiltakene der. I London drar brannvesenet på hjemmebesøk etter å ha mottatt tips om personer som har risiko for å dø i brann. London Fire Brigade har profilert et typisk brannoffer som en person som bor alene, med redusert mobilitet og vansker med å gå uten hjelpemidler. Denne personen oppholder seg derfor oftest i ett rom i boligen, er i tillegg røyker, bruker stearinlys eller har andre åpne flammer i hjemmet. Publikum oppfordres til å kontakte brannvesenet om de kjenner en som passer beskrivelsen. Dette er en god måte å sørge for at befolkningen blir kjent med risikofaktorene for dødsbrann, og for å forebygge dødsbranner.

Branner og brannforebyggende tiltak i og utenfor Norge er viktige kilder til kunnskap. Dette bruker vi i kontakt med samarbeidene kommuner og når vi prioriterer tiltak og innsatser. I 2021 har vi blant annet holdt åtte digitale kaffeprater med til sammen flere hundre deltakere. Vi har også deltatt på flere webinarer i regi av ulike kommuner. Mot slutten av året fikk vi endelig gjennomført et fysisk seminar med ca. 50 deltakere fra ulike etater og kommuner fra hele landet.

Bakgrunn for samarbeid om brannsikkerhet

I 2012 kom NOUen Trygg hjemme - brannsikkerhet for utsatte grupper. Utredningen kom blant annet fordi regjeringen hadde et mål om færre omkomne i brann og viste at samarbeid mellom helse og brann i kommunen kan bidra til å nå målet.

DSB har med midler fra Gjensidigestiftelsen gitt Skadeforebyggende forum oppdraget med å bidra til økt samarbeid i kommuner for å styre brannsikkerheten til utsatte grupper. Selv om mandatet tydelig har vært økt samarbeid har vi gjennom prosjektperiodens levetid lært at vi ikke kan nå dette målet hvis ikke alle parter involvert i et samarbeid kjenner til sine plikter og ansvarsområder. Kunnskap om dødsbranner og risikofaktorer er også avgjørende for å kunne få mest mulig ut av et tverrsektorielt samarbeid.

Utsatte grupper og risikofaktorer

Utsatte grupper er grupper av mennesker som av ulike årsaker har større sannsynlighet for å starte en brann eller begrenset evne til å:

1. forebygge brann
2. oppdage brann
3. varsle og slokke brann
4. evakuere ved egen hjelp

Forskningsrapporten *Rett tiltak på rett sted* fra 2021 slår fast at «Faktorer som svekker reaksjonsevnen (rusmidler, mental eller fysisk funksjonsnedsettelse) kombinert med faktorer som øker sannsynligheten for brannstart (for eksempel røyking og bruk av bar ild), svekker brannsikkerhetsnivået betydelig.

For å forebygge dødsbrann hos utsatte grupper må vi se på hvilke av risikofaktorene som er til stede, og hvilke tiltak som bedrer brannsikkerheten. Dersom evnen til å oppdage brann er svekket på grunn av nedsatt hørsel vil en tilpasset røykvarsler være et tiltak som kan fungere. Tiltaket må settes inn av tjenesten som er nærmest personen med risikofaktoren. Brannvesenets oppgave er å kartlegge utsatte grupper og risikofaktorer, men det er helsetjenesten som kan og skal kartlegge risiko som følge av personens helsetilstand.

Nasjonale pådrivere for brannsikkerhet – to år etter oppstart

Ava Sadeghi: mobil: +47 47 65 54 80
ava.sadeghi@skafor.org

Anja Kristin Kleiven: mobil: +47 934 26 268
anja.kristin.kleiven@skafor.org

I oktober 2019 begynte vi som de første og foreløpig eneste nasjonale pådrivere for brannsikkerhet. Målet og mandatet er fortsatt det samme: Å bidra til økt samarbeid mellom kommunale tjenesteytere for å redusere brannrisikoen til utsatte grupper.

Ava Sadeghi har en master i samfunnsikkerhet og har jobbet med fagskoleprosjektet for brannutdanning i DSB.

Anja Kristin Kleiven er utdannet sykepleier og har jobbet i kommunehelsetjenesten.

Vi har begge jobbet med brannsikkerhet for utsatte grupper i hvert vårt brann- og redningsvesen.

I prosjektets andre leveår startet vi ikke med fullt så blanke ark som i 2020. Et stadig voksende nettverk ble dannet i løpet av året og vi har lært mye nytt fra mange gode bidragsytere. Vi har fått et klarere bilde av hva som er utfordringene der ute samtidig som vi har sett flere eksempler på hvordan disse utfordringene kan løses. Nå gjelder det å få disse erfaringene spredd ut til alle som vil lære!

Hvordan har vi jobbet?

I likhet med 2020 ble oppstarten av 2021 preget av hjemmekontor, digitale møter og stor usikkerhet med tanke på både kortsiktig og langsiktig planlegging. Fordelen dette året var at vi hadde etablert et nettverk og gjort oss selv og prosjektet mer kjent, særlig i brannmiljøet. Vi har holdt kaffepratmøter med stor suksess, flere webinarer for både brann, helse og eiendom. Stadig flere henvender seg for å få svar på små og store spørsmål, og som regel kjenner vil til en kommune vi kan sette dem i kontakt med.

Hva har vi lært?

For å kunne hindre at personer omkommer i brann er det nettopp personene og deres risikofaktorer som er det viktigste å rette fokuset mot. Helsepersonell jobber allerede slik: rett medisin til hver pasient avhengig av hvilken sykdom vedkommende har. Akkurat på samme måte bør vi kommunisere den individrettede brannforebyggingen. For mange brannvesen innebærer dette å tenke noe nytt og å oppdatere sin kunnskap om risikofaktorer mer enn de gjør idag.

Det siste året har vært med på å bekrefte det vi oppdaget i starten av prosjektet; ingen kommuner er like og det finnes like mange måter å etablere godt samarbeid på som det finnes kommuner. Vi kommer derfor til å fortsette å kartlegge og ha dialogmøter med store og små kommuner i alle landets fylker, samle gode modeller, og spre informasjon om vellykkede tiltak slik at det kan nyttiggjøres av flest mulig.

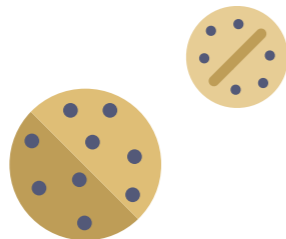
Kaffeprat om brannsikkerhet og samarbeid

I januar 2021 satt vi på hjemmekontor og tenkte at vi skulle ønske det fantes et uformelt møtested hvor vi kunne stille spørsmål og dele tankene våre om brannsikkerhet og samarbeid. En typisk «kaffeprat», men det måtte selvsagt bli digitalt. Selv om vi mistenkte at folk flest var lei digitale møter, inviterte vi et knippe kontakter fra forskjellige steder i landet til en digital kaffeprat. Én time løs prat om håndtering av bekymringsmeldinger under pandemien ble første tema.

Lite visste vi at dette var starten på en rekke av totalt åtte slike kaffeprater i 2021. Vi oppfordret deltakere til å sende invitasjonen videre og opplevde stor interesse fra flere etater og kommuner i alle landets fylker. Over 250 personer står nå på fast invitasjonsliste og over 100 deltar hver gang. Temaer som er dekket er blant annet brannsikkerhet i kommunale boliger, hjelpemidler og tekniske tiltak, metoder for kartlegging, psykisk helse og rus og taushetsplikt. Om lag halvparten av deltakerne jobber i brannvesen, den andre halvparten består av ansatte i helsetjenesten, eiendom, boligforvaltning og flyktnings-tjenesten. For hver kaffeprat annonserer vi tema og inviterer én til to til å holde korte innlegg. Deretter settes det av god tid til spørsmål og diskusjoner.

Tilbakemeldingene har vært svært gode og vi vil fortsette så lenge behovet er der.

Vinterseminar

I starten av desember arrangerte Skafor seminar om brannsikkerhet med kommuner fra alle fylker i landet. Under seminaret forsøkte vi å få svar på bl.a. hvem som er mest utsatt for å omkomme i brann, hvilke tiltak som virker og hva som er de ulike etatene sitt ansvar.

De inviterte var representanter fra ulike brannvesen som fikk delta under én forutsetning – de måtte ta med seg en ansatt fra en annen samarbeidende etat i kommunen. Sammensetningen av deltakere ble dermed brannpersonell, ansatte fra helse, boligtildeling, eiendomsforvaltning, flyktnings-tjeneste, jurister og flere.

Det ble holdt innlegg om hvem de risikoutsatte personene er og hvilke risikofaktorer vi vet de som omkommer i brann har, både fra brann- og helseperspektiv. Innsyn i hvordan bygningseiere kan gjøre vurderinger ble delt, samt juridiske aspekter ved ansvarsfordeling og samarbeid.

Under en workshop ble det avdekket at det er en forventning fra helsetjenesten og eiendomsavdelingen at brannvesenet tar initiativ og er pådrivere for å samarbeide i tillegg til at de blant annet skal gi undervisning og opplæring. Det krever at brannvesenet har god kunnskap om det som skiller dødsbranner fra andre branner slik at de som arbeider brukernært kan sette inn ekstra tiltak der det er behov for det.

Verdt å følge med på

Bydel Ullern har en leder av hjemmetjenesten som har opplevd å miste en av sine pasienter i en typisk dødsbrann. De har i ettertid sett på hele organisasjonen for å se hvordan de kan forebygge dødsbranner. Ledelsen er god på å få ting til å skje og har til og med klart å organisere slik at ansatte får opplæring under pandemien. Bydelen er villige til å lære og vet hva som er deres ansvar og hva som er brannvesenet sitt ansvar i samarbeidet.

Husbanken samarbeider med KS og 19 kommuner om å utvikle et digitalt system for kommunale utleieboliger, kalt prosjekt Kobo. Systemet vil lette prosessen med å søke, tildele og administrere kommunale utleieboliger, samt følge opp beboere og skaffe datagrunnlag. Vi har gitt innspill til den delen av systemet som omhandler brannrisiko. Rett person i rett bolig er mantra og vi har stor tro på at dette vil lette arbeidet med tildeling av kommunale boliger tilpasset den enkelte bruker.

Norsk kommunalteknisk forening er en ideell organisasjon for norske kommunalteknikere. Foreningen har over 400 virksomhetsmedlemmer, der 95% av norske kommuner er representert. Det finnes regionale nettverk hvor vi har presentert prosjektet både digitalt og fysisk i løpet av året. I tillegg er det nylig etablert to brannnettverk (Sogn og Fjordane og Finnmark) hvor brannsjefer i kommunene deltar. Samarbeid mellom helse, brann og eiendom vektlegges i arbeidet med å brannsikre kommunale boliger.

Sanitetskvinnene fremmer kvinners helse og livsvilkår, bidrar til en inkluderende oppvekst og skaper trygge lokalsamfunn. «Trygg sammen» er en opplæringspakke som skal bidra til at flere gjør trygge valg. Pakken omhandler områder med stor skade- og ulykkesrisiko, som brann, trafikk og alvorlig og akutt sykdom. Vi har gitt innspill til brannmodulen. Det smarte med denne pakken er at det består av bilder og minimalt med tekst. Hvert bilde har en grundig forklaring som den som underviser kan benytte seg av. Dette gjør at mange flere enn bare brannvesenet kan bidra i brannvernopplæringen til f.eks. flyktninger.

Funn fra Nederland

En kvalitativ studie fra Nederland har undersøkt kunnskapen om brannsikkerhet i hjemmet hos 17 mennesker over 65 år. Nederland har svært få omkomne i brann, men de som omkommer er mennesker med de samme risikofaktorene som brannøde i Norge.

Respondentene i undersøkelsen var klar over at både matlaging på komfyr og bruk av levende lys kunne føre til brann, men det var svært få som nevnte at atferd og hvordan man lever påvirker brannsikkerheten i hjemmet. Dessuten så de aller fleste ikke på seg selv som sårbare eller utsatt ved en brann i sin egen bolig.

De hadde en tendens til å overvurdere seg selv i hvordan de skulle opptre dersom det begynte å brenne i deres hjem. Kun et fåtall nevnte at de skulle ringe brann- og redningstjenesten. De fleste mente at de hadde mulighet til å slukke brannen, og at de ville klare å evakuere ved egen hjelp. Både å bruke branntau fra balkongen eller klatre ned takrenna ble nevnt. Ingen av respondentene sa at å vente på brann- og redningstjenesten ute på balkongen var et alternativ, det var også kun en av personene som ble intervjuet som kunne nummeret til brannvesenet utenat.

Alle nevnte at brannsikkerheten i deres hjem er deres eget ansvar, og de fleste hadde røykvarsler i boligen sin. Men bare en nevnte at hen hadde testet varsleren.

Det er også verdt å merke seg at de eldre som er intervjuet i denne studien foretrakk brannvesenet som kilde til informasjon om brannsikkerhet og at uniformen var et tegn på at de visste hva de snakket om.

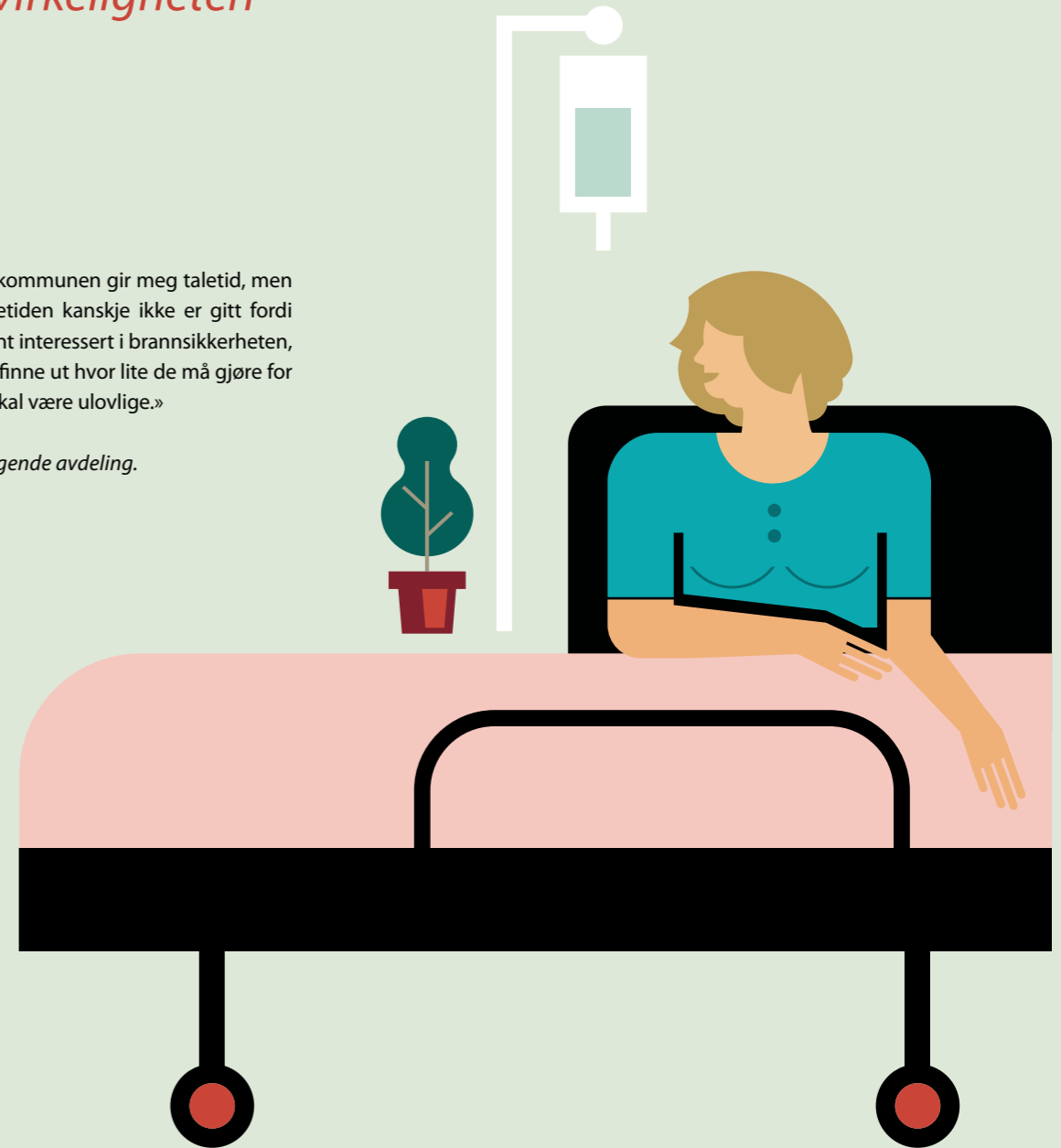
Elderly about home fire safety: A qualitative study into home fire safety knowledge and behaviour Forfattere: Margo Karemaker, Gill A. ten Hoor, René R. Hagen, Carine H.M. van Schie, Karin Boersma, Robert A.C. Ruiter.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0379711221001326>

Sitat fra virkeligheten

«Mange personer i kommunen gir meg taletid, men jeg opplever at taletiden kanskje ikke er gitt fordi bestillerne er genuint interessert i brannsikkerheten, men at de ønsker å finne ut hvor lite de må gjøre for at forholdene ikke skal være ulovlige.»

Leder brannforebyggende avdeling.

Arbeidsmetoder så langt

Som nevnt tidligere i årsrapporten ble også 2021 preget av den pågående pandemien. De fleste store konferansene, seminarer og fysiske møtearenaene ble nok en gang avlyst eller utsatt. Vi har dermed fortsatt i samme spor som året før – med oppsøkende virksomhet gjennom e-poster, kaffepratmøter, webinarer, nyhetsbrev og artikler.

Arbeidsmetoder så langt:

Veien videre

Vi har over de siste to årene hatt kontakt med nøkkelpersoner i ca. 170 av totalt 356 kommuner i landet. Mange av disse kontaktpersonene vet vi kjenner til oss og prosjektet takket være kaffepraten. Ser vi nærmere på innbyggertall i kommunene så er det helt klart de store og mellomstore vi har hatt mest kontakt med og som dekker et innbyggertall på nærmere to tredeler av befolkningstallet i Norge.

Vi ønsker fortsatt å finne gode eksempler og modeller for de minste kommunene fordi det finnes flest av disse og de har gjerne andre utfordringer enn de store som f.eks. ressurser og tilstrekkelig kompetanse. Vi har også langt flere kontakter i Sør-Norge enn i nord. Vi streber stadig etter å nå de nordligste kommunene og vil jobbe videre med å få kontakt med flest mulig neste år. Det kommende året blir prosjektets siste år og vi vil derfor gjøre det vi kan for å rapportere og dele mest mulig den siste tiden. Det legges også planer om en større konferanse sommeren 2022.

Vi kan sette deg i kontakt med andre kommuner, dele modeller og dokumenter, besøke kommunen din for erfaringsutveksling eller bare svare på spørsmål.

Kontaktinformasjon nasjonale pådrivere:

Les mer om oss og prosjektet her:

Ava Sadeghi:

ava.sadeghi@skafor.org
mobil: +47 47 65 54 80

Anja Kristin Kleiven:

anja.kristin.kleiven@skafor.org
mobil: +47 934 26 268

<https://www.skafor.org/samarbeidombrann/>

Skadeforebyggende forum (Skafor) er en ideell organisasjon som gjennom informasjons- og samarbeidstiltak arbeider for å forebygge skader og ulykker.

Nasjonale pådrivere er en del av den nasjonale satsningen "Livsviktig" i regi av Helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap som gjennomføres i samarbeid med Skadeforebyggende forum. Nasjonale pådrivere for brannsikkerhet skal bidra til å styrke det lokale samarbeidet mellom kommunens brannvesen og helse- og omsorgstjenester for å forebygge brann hos risikoutsatte grupper, i praksis en del av Trygg hjemme-arbeidet.

Skadeforebyggende
forum

Les mer: <https://www.skafor.org/samarbeidombrann>